

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 136 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i konkurranseloven m.m.
(unntak fra offentleglova og beregning
av renter)

Innhold

1	Proposisjonens hoved- innhold	5	5.2 5.3 5.4	Forslaget i høringsnotatet Høringsinstansenes syn Departementets vurdering	16 16 17
2	Bakgrunnen for forslagene og høringen	6	6	Oversendelse av dokumenter til Konkurransklagenemnda ...	19
2.1	Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen	6	6.1	Gjeldende rett	19
2.1.1	Forslagene som fremmes i denne proposisjonen	6	6.2 6.3	Forslaget i høringsnotatet Høringsinstansenes syn	19 19
2.2	Forslag i høringen som ikke fremmes i denne proposisjonen	6	6.4	Departementets vurdering	20
2.3	Høringsnotat 1. oktober 2021	7	7	Konkurransklagenemnda som klageinstans for vedtak Konkurransetilsynet treffer etter patentloven §§ 50 og 50 a	22
3	Krav om renter når overtredelsesgebyr ikke betales innen forfalls- tidspunktet	9	7.1	Gjeldende rett	22
3.1	Gjeldende rett	9	7.2	Forslaget i høringsnotatet	22
3.2	Rettstilstanden i EU og EØS	9	7.3	Høringsinstansenes syn	22
3.3	Forslaget i høringsnotatet	10	7.4	Departementets vurdering	22
3.4	Høringsinstansenes syn	10			
3.5	Departementets vurdering	10	8	Økonomiske og administrative konsekvenser	24
4	Hjemmel for delegasjon i Konkurransklagenemnda	13	8.1	Hjemmel for beregning og krav om renter	24
4.1	Gjeldende rett	13	8.2	Delegering	24
4.2	Forslaget i høringsnotatet	13	8.3	Unntak fra offentliglova	24
4.3	Høringsinstansenes syn	13	8.4	Oversendelse av dokumenter	25
4.4	Departementets vurdering	14			
4.4.1	Innledning	14	9	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget ...	26
4.4.2	Konkurransklagenemndas behandling av innsynskrav i første instans	14	9.1	Til endringene i konkurranse- loven	26
4.4.3	Konkurransklagenemndas behandling av klager i innsynssaker og krav om å få dekket sakskostnader	15	9.2 9.3	Til endringen i patentloven Til endringen i støtteprosess- loven	27 27
5	Unntak fra offentliglova	16		Forslag til lov om endringer i konkurranseloven m.m. (unntak fra offentliglova og beregning av renter)	28
5.1	Gjeldende rett	16			

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 136 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i konkurranseloven m.m. (unntak fra offentleglova og beregning av renter)

*Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 22. juni 2022,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Nærings- og fiskeridepartementet legger i denne proposisjonen frem forslag til endringer i lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven), lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (patentloven) og lov 4. mars 2022 nr. 7 om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte (støtteprosessloven).

Det foreslås følgende endringer i konkurranseloven:

- Konkurransetilsynet gis adgang til å ilegge renter på overtredelsesgebyr,
- reglene om hvilke dokumenter Konkurransetilsynet plikter å oversende til Konkurranseskjennemnda endres,
- omfanget av adgangen til å unnta dokumenter fra offentlighet i overtredelsessaker som ennå ikke er avsluttet presiseres,

- Konkurranseskjennemndas leder får adgang til å delegere saker av mindre viktighet og omfang.

Departementet foreslår også å presisere hvem som er rett klageorgan for vedtak fattet av Konkurransetilsynet om tvangslisens etter patentloven §§ 50 og 50 a.

Bakgrunnen for forslagene i denne proposisjonen er høringsnotat av 1. oktober 2021. Høringsnotatet inneholdt også en rekke andre endringsforslag. Oppfølgingen av disse omtales nærmere i punkt 2.2 nedenfor.

2 Bakgrunnen for forslagene og høringen

2.1 Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen

2.1.1 Forslagene som fremmes i denne proposisjonen

Konkurranselovens formål er å fremme konkurranse, for derigjennom å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser. Formålet skal blant annet oppnås gjennom forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, misbruk av dominerende stilling og kontroll med foretakssammenslutninger. Det er hovedsakelig Konkurransetilsynet som håndhever konkurranseloven, blant annet gjennom sanksjonering av ulovlig adferd. Sanksjonering skjer som regel ved bruk av overtredelsesgebyr og pålegg om å bringe ulovlig adferd til opphør. Slike beslutninger er vedtak som kan påklages til Konkurransesklagenemnda.

En adgang til å ilegge renter på overtredelsesgebyr skal bidra til en mer effektiv håndheving av regelverket, ved å innføre et insentiv til å betale gebyret. Etter gjeldende rett kan en part som er ilagt et overtredelsesgebyr i praksis disponere beløp tilsvarende gebyrets størrelse frem til saken er endelig avsluttet. I mange saker om overtredelse av konkurranseloven kan overtredelsesgebyrene bli betydelige, og manglende insentiv til å betale overtredelsesgebyret kan kunne virke prosessdrivende, ettersom gevinsten av å utsette betalingen kan bli stor.

Bakgrunnen for forslaget om å endre Konkurransetilsynets plikt til å oversende dokumenter til Konkurransesklagenemnda, er behovet for å klargjøre denne plikten. Endringen vil også effektivisere Konkurransetilsynets og Konkurransesklagenemndas saksbehandling, ved at nemnda ikke lenger vil motta dokumenter som kan unntas offentlighet i medhold av forvaltningsloven § 18 a.

Departementet foreslår også at unntaket fra offentlighet for dokumenter i pågående overtredelsessaker utvides og klargjøres. I sakene hvor samtlige dokumenter allerede er unntatt, er årsaken at det i disse sakstypene ofte vil være behov for å foreta etterforskningsskritt. Dette til-

sier at saker om overtredelse av andre bestemmelser hvor det ofte er behov for å ta etterforskningsskritt, også bør dekkes av unntaket. I tillegg mener departementet at det er hensiktsmessig å klargjøre innholdet av den aktuelle unntaksbestemmelsen. Den gjeldende formuleringen kan skape tvil om hvor langt unntaket er ment å gå, og for hvilke saker unntaket gjelder. Departementet har dermed foreslått å omformulere bestemmelsen, slik at det følger direkte av lovbestemmelsen hvilke saker som er omfattet.

Hensikten med de foreslåtte endringene i konkurranseloven er å effektivisere håndhevingen og forenkle saksbehandlingen i Konkurransetilsynet og Konkurransesklagenemnda.

2.2 Forslag i høringen som ikke fremmes i denne proposisjonen

Departementet ba i høringsnotatet av 1. oktober 2021 om høringsinstansenes syn på en rekke andre forslag som ikke fremmes i denne proposisjonen. Forslagene gjelder hovedsakelig klagebehandlingen i konkurranse saker.

Blant annet foreslo departementet å fjerne kravet om at Konkurransesklagenemnda må behandle klager over Konkurransetilsynets vedtak før en part kan reise søksmål om vedtaket. En slik endring vil føre til at nemndsbehandling blir frivillig. Dette vil kunne føre til at Konkurransesklagenemnda vil få færre saker til behandling. Departementet ba om høringsinstansenes syn på om Konkurransesklagenemnda burde avvikles.

Departementet ba også om høringsinstansenes syn på følgende forslag:

- å fjerne Konkurransetilsynets plikt til å utlevere kopi av beslaglagt materiale etter konkurranseloven § 25 femte ledd første punktum bør fjernes,
- å forkorte klagefristen på vedtak fattet av Konkurransetilsynet,
- å fjerne Konkurransesklagenemnda fra oppregningen av konkurransemyndigheter i konkurranse loven § 8,

- å suspendere fristen for når nemnda må fatte vedtak i de tilfellene der nemnda ber EFTA-domstolen om rådgivende uttalelser,
- tvungent verneting i konkurransesaker som behandles av domstolene,
- søksmålsadgang for Konkurransetilsynet i saker om vedtak fattet av Konkurransesklagene-memnda.

Departementet er enig med enkelte av høringsinstansene i at forslagene, enten sammen eller alene, kan endre premissene for opprettelsen av Konkurransesklagene-memnda. Noen av forslagene krever også en bredere og mer prinsipiell vurdering. Som følge av innspill i høringen, mener departementet at de ovennevnte forslagene bør utredes nærmere. Departementet arbeider med en slik utredning.

2.3 Høringsnotat 1. oktober 2021

Den 1. oktober 2021 sendte Nærings- og fiskeridepartementet forslag til endringer i konkurranseloven på høring. Høringsfristen var 7. januar 2022.

Forslaget ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Banklovkommisjonen
 Brønnøysundregistrene
 Datatilsynet
 Domstolsadministrasjonen
 Eksportfinansiering Norge
 Finansklagenemnda
 Finanstilsynet
 Folketrygdfondet
 Forbrukerklageutvalget
 Forbrukerrådet
 Forbrukertilsynet
 Husbanken
 Klagenemndssekretariatet
 Konkurransesklagene-memnda
 Konkurransetilsynet
 Konkursrådet
 Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
 Norges Bank
 Regelrådet
 Regjeringsadvokaten
 Riksadvokaten
 Skattedirektoratet
 Statens innkrevingssentral
 Statens institutt for forbruksforskning
 Statens pensjonskasse

Statistisk sentralbyrå
 Tolldirektoratet
 Økokrim

Riksrevisjonen
 Sivilombudet

Innovasjon Norge

Handelshøyskolen BI
 Nord universitet
 Norges Handelshøyskole
 Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet
 Universitetet i Agder
 Universitetet i Bergen
 Universitetet i Oslo
 Universitetet i Stavanger
 Universitetet i Tromsø

Akademikerne
 AksjeNorge
 Aksjonærforeningen i Norge
 Apotekforeningen
 Arbeidsgiverforeningen Spekter
 Dagligvareleverandørenes forening
 Den Norske Advokatforeningen
 Den Norske Aktuarforeningen
 Den Norske Forleggerforening
 Den norske Revisorforening
 Eiendom Norge
 Energi Norge
 Fagpressen
 Finans Norge
 Finansforbundet
 Hovedorganisasjonen Virke
 Huseiernes Landsforbund
 IKT-Norge
 KS-Kommunesektorens Organisasjon
 Landsorganisasjonen i Norge
 Markedsforbundet
 Maskinentreprenørenes Forbund
 Norges Bondelag
 Norges Eiendomsmeglerforbund
 Norges Fiskarlag
 Norges Ingeniør- og teknologorganisasjon
 Norges Juristforbund
 Norges kemner- og kommuneøkonomers forbund
 Norges Kommunerevisorforbund
 Norges Kreditorforbund
 Norges Rederiforbund
 Norges Skogeierforbund
 Norges Taxiforbund
 Norsk Bergindustri
 Norsk Bonde- og Småbrukarlag
 Norsk Industri

Norsk Kapitalforvalterforening
Norsk Venturekapitalforening
Norwaco
Næringslivets Hovedorganisasjon
OBOS
Pensjonskasseforeningen
Regnskap Norge
Rettspolitisk forening
Rådgivende Ingeniørers Forening
Sjømatbedriftene
Skatterevisorenes Forening
SMB Norge
Sparebankforeningen i Norge
Tono
Verdipapirfondenes Forening
Verdipapirforetakenes Forbund
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
Økonomiforbundet

Aabø-Evensen & Co Advokatfirma AS
Bull & Co Advokatfirma
Advokatfirma DLP Piper Norway AS
Advokatfirmaet BAHR AS
Advokatfirmaet CLP DA
Advokatfirmaet Føyen AS
Advokatfirmaet Grette AS
Advokatfirmaet Haavind AS
Advokatfirmaet Hjort DA
Advokatfirmaet PriceWaterhouseCoopers AS
Advokatfirmaet Schjødt AS
Advokatfirmaet Selmer AS
Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig AS
Advokatfirmaet Thommessen AS
Advokatfirmaet Wiersholm AS
Advokatfirmaet Østgård DA
AGP Advokater AS
Arntzen de Besche Advokatfirma AS
Brækhus Advokatfirma DA
Deloitte Advokatfirma AS
Ernst & Young Advokatfirma AS
Garmann, Mitchell & Co Advokatfirma DA
Kluge Advokatfirma AS
KPMG Law Advokatfirma AS
Kvale Advokatfirma DA
Oslo Economics
SANDS Advokatfirma DA
Wikborg Rein Advokatfirma AS

BN Bank ASA
Danske Bank
DNB Bank ASA

Gjensidige Bank ASA
Gjensidige Forsikring ASA
Handelsbanken
Kommunal Landspensjonskasse (KLP)
Landkreditt Bank AS
Nordea Bank
Nordic Trustee AS
Pareto Bank ASA
Spare Bank 1 Gruppen
Sparebanken Sør
Oslo Børs
Verdipapirsentralen ASA

Følgende høringsinstanser har hatt realitetsmerknader til høringen:

Borgarting lagmannsrett
Datatilsynet
Dommerforeningen
Domstoladministrasjonen
Forbrukertilsynet
Gulating lagmannsrett
Hordaland tingrett
Konkurranseskjennemnda
Konkurransetilsynet
Oslo tingrett
Regelrådet
Regjeringsadvokaten

Advokatforeningen
Forleggerforeningen
Næringslivets Hovedorganisasjon

Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig
Wikborg Rein Advokatfirma AS

Følgende høringsinstanser har ikke realitetsmerknader:

Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Samferdselsdepartementet

Brønnøysundregistrene
Statistisk sentralbyrå

Hovedsynspunkter i sentrale høringsuttalelser gjengis i denne proposisjonen.

3 Krav om renter når overtredelsesgebyr ikke betales innen forfallstidspunktet

3.1 Gjeldende rett

Foretak kan ilegges gebyr på inntil ti prosent av sin omsetning for brudd på plikter etter konkurranseloven. Ved utmålingen av gebyret skal det legges vekt på foretakets omsetning, samt på overtredelsens grovhet og varighet, jf. konkurranseloven § 29 andre ledd.

Overtredelsesgebyret kan ilegges både for materielle og prosessuelle overtredelser av loven, jf. § 29 første ledd bokstav a til f. De materielle overtredelsene omfatter brudd på forbudene mot henholdsvis konkurransebegrensende samarbeid, jf. § 10 og utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling, jf. § 11. Videre omfatter materielle overtredelser unnlatelse av å melde en foretaks sammenslutning, jf. § 18 første ledd og overtredelse av gjennomføringsforbudet ved foretaks sammenslutninger, jf. § 19 første ledd. Det kan også ilegges gebyr ved overtredelse av Konkurransetilsynets pålegg om opphør av ulovlig adferd, jf. § 12, vedtak om inngrep mot foretakssammenslutning, jf. § 16, midlertidig forbud mot gjennomføring av foretakssammenslutning, jf. § 19 og pålegg om prisopplysning mv., jf. § 23. Prosessuelle overtredelser omfatter unnlatelse av å etterkomme pålegg etter konkurranseloven § 24 og § 25 om opplysningsplikt og bevissikring, avgivelse av uriktige eller ufullstendige opplysninger til konkurransemyndighetene, brudd på forsegling foretatt i medhold av § 25 og overtredelse av forskrifter gitt i medhold av § 14, § 18 niende ledd og § 23.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket er mottatt, jf. konkurranseloven § 29 tredje ledd. Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom foretaket klager til Konkurransesklagemennda eller går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften. Dette innebærer at tilsynet ikke krever inn gebyret før saken er ferdigbehandlet av Konkurransesklagemennda eller i domstolene.

Konkurranseloven gir ikke hjemmel til å kreve renter ved forsinket betaling av overtredelses-

gebyr. Lov 17. desember 1976 nr. 100 om rente ved forsinket betaling m.m. (forsinkelsesrenteloven) gjelder for pengekrav på formuerettens område, jf. § 1. Loven gjelder i utgangspunktet ikke for betalingsforpliktelser som følger av forvaltningsvedtak om overtredelsesgebyr. Lovens § 5 om forsinkelsesrente gjelder imidlertid utenfor formuesforhold. I fullbyrdsdom for pengekrav utenfor formuerettens område, kan derfor retten etter påstand tilkjenne forsinkelsesrenter fra saksanlegget, eller, om kravet forfaller senere, fra forfallstidspunktet.

Lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) inneholder et differensiert system med to ulike former for rente. Det beregnes forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven av skatte- og avgiftskrav som ikke betales innen forfallstidspunktet. Dersom skattyter klager over vedtaket eller tar ut søksmål, vil vedkommende som hovedregel ha krav på utsatt iverksetting, eller utsatt innfordring. Bakgrunnen er at skattyter ikke skal måtte betale tilleggsskatten mv. før kravet er endelig avgjort, blant annet som følge av det grunnleggende rettsprinsippet om at man er uskyldig inntil man er endelig dømt i en straffesak. Uskyldspresumsjonen er også nedfelt i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK).

Under klage- eller domstolsbehandlingen påløper det ikke forsinkelsesrenter. I stedet skal det betales rente etter en lavere rentesats frem til vedtaket er rettskraftig, jf. skattebetalingsloven § 11-2. Rentesatsen er Norges Banks styringsrente, tillagt ett prosentpoeng, jf. skattebetalingsloven § 11-6 andre ledd.

3.2 Rettstilstanden i EU og EØS

Rådsforordning (EF) nr. 1/2003 om gjennomføring av konkurransereglene fastsatt i traktatens artikkel 81 og 82,¹ inneholder regler om at Kommisjonen kan ilegge gebyr ved overtredelser av forbudene mot henholdsvis konkurranse-

begrensende avtaler mellom foretak og utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling, jf. artikkel 23. Gebyret kan ikke overstige ti prosent av foretakets årlige omsetning. Den europeiske unions domstol (EU-domstolen) har innfortolket en rett til å kreve renter dersom gebyret ikke betales innen forfallstidspunktet. Forordning (EF) nr. 1/2003 er innlemmet i EØS-avtalen protokoll 21. EFTAs overvåkningsorgan (ESA) har tilsvarende hjemmel som Kommisjonen til å ilegge gebyr i saker hvor ESA har myndighet til å håndheve konkurransereglene i EØS-avtalen.

Gebyrer ilagt av Kommisjonen forfaller til betaling 90 dager fra underretning om vedtaket, jf. artikkel 116 første ledd bokstav a) i europaparlaments- og rådsforordning (EU, Euratom) 2018/1046 om finansielle regler om Unionens alminnelige budsjett. Dersom et foretak bringer vedtaket inn for EU-domstolen, utsettes ikke betalingsplikten. Det innebærer at foretaket enten må betale gebyret innen forfallstidspunktet, eller stille finansiell garanti for beløpet. Dersom gebyret ikke betales innen forfallstidspunktet, påløper det renter. Rentesatsen er pengemarkedsrenten fastsatt av Den europeiske sentralbanken (ESB), tillagt tre og et halvt prosentpoeng, jf. forordning 2018/1046 artikkel 99 fjerde ledd. Dersom foretaket stiller finansiell garanti, er rentesatsen renten fastsatt av ESB, tillagt ett og et halvt prosentpoeng.

Kommisjonen og ESA har dermed hjemmel til å kreve renter dersom ilagte gebyrer ikke betales innen forfallstidspunktet. Norske konkurransemyndigheter har ikke tilsvarende adgang til å kreve renter etter nasjonal rett.

Departementet er ikke kjent med at noen av de andre nordiske landene har innført regler om at det påløper renter dersom overtredelsesgebyr som er ilagt av nasjonale konkurransemyndigheter ikke betales innen forfallstidspunktet.

3.3 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet viste departementet til at dagens ordning for betaling av overtredelsesgebyr kan bidra til å gjøre konkurransereglene mindre effektive, fordi en klage vil gi foretaket gevinst i form av en rentefri utsettelse av betalingen. Departementet foreslo innføring av hjemmel til å kreve

renter på overtredelsesgebyr etter konkurranseloven, i tråd med systemet i skattebetalingsloven.

Det skal beregnes avsavnsrente av overtredelsesgebyret fra to måneder etter mottak av Konkurransetilsynets vedtak og frem til vedtaket er rettskraftig. Forsinkelsesrenter etter forsinkelsesrenteloven skal beregnes av overtredelsesgebyr fra saken er ferdigbehandlet i domstolene eller Konkurransesklagemennda, frem til beløpet er betalt.

3.4 Høringsinstansenes syn

Konkurransetilsynet opplyser at det er fast praksis å gi partene betalingsutsettelse i de tilfellene der vedtak om overtredelsesgebyr påklages. Dette innebærer at tilsynet i praksis lar være å kreve inn gebyret frem til saken er ferdig behandlet av Konkurransesklagemennda eller domstolene, uten at det påløper renter i den aktuelle perioden. Fordelen partene oppnår ved å ikke betale overtredelsesgebyret, svekker effekten av sanksjonene ilagt av konkurransemyndighetene, og gjør konkurransereglene mindre effektive. Hensynet til mer effektive konkurranseregler, taler for innføring av hjemmel til å kreve renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr. Det er ikke gode grunner for at håndhevingen av konkurransereglene i EØS-avtalen, og de tilsvarende reglene i konkurranseloven, avviker på dette punktet.

Den norske Advokatforening har spilt inn at det ikke er behov for hjemmel for å kreve renter, og mener spørsmålet ikke er tilstrekkelig utredet. Foreningen viser til at det ikke er innført en generell hjemmel i forvaltningsloven til å kreve renter på gebyr, og at det ikke er noe som tilsier avvikende regler for overtredelsesgebyrer etter konkurranseloven.

Wikborg Rein advokatfirma AS skriver at problemstillingen med at rentefrihet kan gi et insentiv til å klage, fremstår konstruert. Wikborg Rein har ikke opplevd at renter inngår i beslutningsgrunnlaget når private parter vurderer å klage på vedtak fra Konkurransetilsynet. Wikborg Rein stiller også spørsmål ved om renter skal betales dersom et overtredelsesgebyr nedjusteres i klagebehandlingen, og den private part derfor har hatt en legitim grunn til å få vedtaket prøvd.

3.5 Departementets vurdering

Departementet foreslår innføring av hjemmel til å kreve renter dersom overtredelsesgebyr ilagt i

¹ Artiklene 81 og 82 i traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap tilsvarer artiklene 53 og 54 i EØS-avtalen om forbud mot henholdsvis konkurransebegrensende samarbeid og utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling.

medhold av konkurranseloven ikke betales innen forfallstidspunktet. Hovedhensynene bak innføringen av overtredelsesgebyr i konkurranseloven i 2004 var å sikre effektiv håndheving av loven, og harmonisering med sanksjoner for overtredelse av konkurransereglene i EØS-avtalen, jf. punkt 8.3.3 i Ot.prp. nr. 6 (2003–2004) A) Om lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) B) Om lov om gjennomføring og kontroll av EØS-avtalens konkurranseregler mv. (EØS-konkurranse-loven). Begge hensynene taler for at det innføres hjemmel i konkurranseloven til å kreve renter ved illeggelse av gebyr.

Overtredelse av konkurranseloven innebærer at én eller flere næringsdrivende beriker seg på samfunnets og forbrukernes bekostning. Ved utmålingen av overtredelsesgebyr skal det legges vekt på foretakets omsetning, og overtredelsens grovhet og varighet. Ved vurderingen av hvor grov overtredelsen er, skal det særlig tas hensyn til overtredelsens faktiske innvirkning på markedet, jf. forskrift 11. desember 2013 nr. 1465 om utmåling og lempning av overtredelsesgebyr § 3 andre ledd bokstav c.

Overtredelsesgebyr skal ha en avskrekkende effekt overfor foretak som har brutt konkurranse-loven, men skal også bidra til at andre foretak avstår fra overtredelser. For at håndhevingen av reglene i konkurranseloven skal være effektiv, blir det lagt vekt på verdien av varer eller tjenester foretaket har omsatt i den perioden overtredelsen har pågått. Gebyrets størrelse har sammenheng med den økonomiske fordelen overtredelsen har gitt foretaket, selv om gebyret ikke skal være en vinningsavståelse på samme måte som konkurranse-loven fra 1993 ga hjemmel til å gi pålegg om.

Foretak som ikke betaler innen forfallstidspunktet, vil kunne disponere overtredelsesgebyret i perioden frem til Konkurransetilsynets vedtak er endelig, eller saken er rettskraftig avgjort. Foretaket vil i de fleste tilfeller kunne oppnå avkastning av disse midlene. Midlene kan disponeres i foretaket, settes på en bankkonto, eller investeres på annen måte når vedtak fra Konkurransetilsynet foreligger. Det kan gi uheldige insentiver at foretak som utsetter betalingen får en fordel sammenlignet med foretak som betaler ved forfall.

Departementet foreslår at det skal beregnes avsavnsrenter av overtredelsesgebyret fra to måneder etter mottak av Konkurransetilsynets vedtak, og frem til vedtaket er rettskraftig. Rentesatsen skal være pengemarkedsrenten, tillagt ett prosentpoeng. Det er den samme satsen som

gjelder i skattebetalingsloven § 11-6 andre ledd. Dersom foretaket klager til Konkurransesklagemennda eller går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, vil Konkurransetilsynet ikke inn-drive overtredelsesgebyr eller avsavnsrenter før vedtaket er rettskraftig, jf. konkurranse-loven § 29 tredje ledd. Dersom foretaket betaler overtredelsesgebyret innen forfallstidspunktet, vil det ikke påløpe renter.

Gebyret vil betales tilbake dersom Konkurransetilsynet omgjør sitt vedtak etter klage, foretaket får medhold i klagen, eller søksmål fører frem.

Forslaget innebærer også at det beregnes forsinkelsesrenter etter forsinkelsesrenteloven fra saken er ferdigbehandlet i domstolene eller i Konkurransesklagemennda, frem til overtredelsesgebyret er betalt. Rentesatsen for forsinkelsesrenten fastsettes av Finansdepartementet hvert halvår.

Det skal ikke svares forsinkelsesrente dersom forsinkelsen skyldes forhold på Konkurransetilsynets side, jf. forsinkelsesrenteloven § 2 andre ledd. Departementet foreslår også at Konkurransetilsynet kan ettergi hele eller deler av rentekravet for perioden fra to måneder etter mottak av vedtaket, og frem til vedtaket er rettskraftig, dersom det tar mer enn tre år før saken er ferdigbehandlet i domstolene eller i Konkurransesklagemennda, og dette ikke skyldes forhold foretaket har kontroll over.

Advokatforeningen har vist til at så lenge det ikke er innført noen generell hjemmel i forvaltningsloven til å kreve rente på overtredelsesgebyr, er det ikke grunn til å innføre særskilte regler om rente for gebyr ilagt i medhold av konkurranse-loven.

Departementet legger til grunn at det er flere forhold ved overtredelsesgebyr etter konkurranse-loven som tilsier at det innføres en slik regel. I Prop. 62 L (2015–2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.) pkt. 13.6, vurderte Justis- og beredskapsdepartementet behovet for å ta inn en generell hjemmel i forvaltningsloven for å ilegge renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr. Det ble imidlertid konkludert med at behovet for å kunne kreve renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyrer, best kan dekkes gjennom hjemmel i særlovgivning. Justis- og beredskapsdepartementet la også vekt på at «[v]ed mindre overtredelsesgebyrer vil de administrative ulemperne knyttet til renteberegningen mv. tilsi at det ikke innføres ordninger med beregning av forsinkelsesrente».

Overtredelse av reglene i konkurranseloven kan få store samfunnsøkonomiske konsekvenser, noe som reflekteres i at rammen for overtredelsesgebyr er inntil ti prosent av foretakets omsetning. Størrelsen på overtredelsesgebyr ilagt i medhold av konkurranseloven varierer, men utgjør i mange tilfeller flere hundre millioner kroner. Hensynet til administrative ulemper vil da være mindre tungtveiende.

I konkurranse saker er det også et velbegrunnet behov for harmonisering med sanksjoner for overtredelse av konkurransereglene i EØS-avtalen, noe som ikke er tilfelle for alle administrative sanksjoner. Det er blant annet fordi nasjonale forskjeller i sanksjonssystemet for konkurranse-overtredelser kan føre til ulike konkurransevilkår innad i EØS-området. Det kan også gjøre at håndhevingen av konkurransereglene forvansktes, slik at etterlevelsen synker. Departementet legger til grunn at hensynet til effektiv håndheving av konkurranse loven taler for innføring av hjemmel til å kreve renter, når overtredelsesgebyr ikke betales innen forfallstidspunktet.

Wikborg Rein har stilt spørsmål ved om det skal kreves renter dersom overtredelsesgebyret nedjusteres i klagebehandlingen. Den private part har da hatt legitim grunn til å få vedtaket prøvd.

Departementet mener det ikke er grunn til å avstå fra beregning av renter dersom gebyret nedjusteres i forbindelse med en klage. Foretak som ikke betaler gebyret innen forfallstidspunktet vil ha en økonomisk fordel knyttet til at de kan disponere dette beløpet i sin virksomhet. Denne fordel vil foreligge også dersom gebyret nedjusteres i klage- eller domstolsbehandlingen. Dersom vedtak om illeggelse av overtredelsesgebyr opp-

heves, vil det ikke påløpe renter. Det følger av konkurranse loven § 29 femte ledd at Kongen kan gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr. Nærmere regler om beregning av rente vil ved behov kunne fastsettes i forskrift. Departementet vil vurdere å fastsette forskriftsbestemmelse om at foretak som har betalt overtredelsesgebyret innen forfallstidspunktet, skal få refundert beløpet med tillegg av renter dersom gebyret reduseres eller oppheves. Rentesatsen skal være pengemarkedsrenten, tillagt ett prosentpoeng. Departementet viser også til at EU-domstolen den 20. januar 2021 (sak C-301/19 P) avgjorde at selskapet Printeos SA skulle tilkjennes renter i forbindelse med at Kommisjonen tilbakeførte innbetalt bot som følge av opphevelse av vedtak om overtredelse av konkurransereglene.

Departementet har vurdert om innføring av hjemmel til å kreve renter vil kunne svekke retten til å overprøve vedtak om illeggelse av overtredelsesgebyr. Klageadgang og adgang til domstolsprøving er viktige rettssikkerhetsgarantier. Overtredelsesgebyr anses som straff etter EMK. Overtredelsesgebyr etter konkurranse loven kan være svært høye, og en etterfølgende klage- og domstolsprosess kan ta flere år. Det er ikke kommet innspill i høringen om at påløp av renter på overtredelsesgebyr vil kunne føre til at foretak vil vegre seg for å klage eller anlegge søksmål. *Wikborg Rein* har opplyst at renter ikke inngår i beslutningsgrunnlaget når foretak vurderer å klage på vedtak fra Konkurransetilsynet. Departementet legger til grunn at det ikke er sannsynlig at innføring av hjemmel til å kreve rente vil avskrekke foretak fra å utøve retten til å prøve konkurransemyndighetenes vedtak.

4 Hjemmel for delegasjon i Konkurransklagenemnda

4.1 Gjeldende rett

Konkurransklagenemndas sammensetning og beslutningskompetanse er regulert i konkurranseloven § 36. Det fremgår av bestemmelsens tredje ledd første punktum, at Konkurransklagenemnda treffer avgjørelser og vedtak i et utvalg på tre medlemmer.

I andre punktum fremgår at nemndslederen i særlige tilfeller kan beslutte at det skal nedsettes en forsterket nemnd på fem medlemmer. Dette kan være aktuelt i saker av prinsipiell karakter, og i saker som krever særlig kompliserte juridiske eller økonomiske vurderinger. Tredje ledd siste punktum slår fast at lederen fastsetter sammensetning av nemnda for hver enkelt sak.

Konkurranseloven inneholder per i dag ingen hjemmel for forenklet behandling av avgjørelser og vedtak i mindre kompliserte saker, hvor det ikke er behov for ordinær nemndsbehandling. Ordlyden «avgjørelser og vedtak» innebærer at det ikke bare er enkeltvedtak som skal behandles av tre medlemmer. Også saksforberedende avgjørelser vil i utgangspunktet være omfattet. Denne forståelsen støttes av forarbeidene, se bl.a. Prop. 37 L (2015–2016) s. 39.

Samtidig kan sekretariatet forberede nemndas saker. Sekretariatets funksjon er regulert i konkurranseloven § 36 femte ledd:

«Konkurransklagenemndas sekretariat skal utføre de oppgavene som lederen pålegger, som er fastsatt i instruks eller som fremgår av forskrift etter denne lov».

En nærmere beskrivelse av sekretariatets oppgaver fremgår av forskrift om behandling av saker for Konkurransklagenemnda (FOR-2018-12-14-2031) § 2:

«Sekretariatets oppgaver er å forberede saker, utrede juridiske spørsmål, innkalle til og tilrettelegge for Konkurransklagenemndas møter og høringer, og underrette klager og Konkurransetilsynet om Konkurransklagenemndas vedtak og avgjørelser. Sekretariatet

skal for øvrig utføre de oppgaver som lederen pålegger.»

Forskriften legger opp til at nemndas leder i stor grad kan styre sekretariatets oppgaver.

4.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at Konkurransklagenemndas leder gis adgang til å delegere myndighet til å treffe avgjørelser og vedtak i mindre kompliserte saker. Eksempler på denne type saker kan være krav om dekning av sakskostnader, og avslag på begjæring om innsyn i dokumenter etter offentliglova eller forvaltningsloven.

Selv om saksmengden til nemnda er begrenset, antar departementet at en delegasjonsadgang vil føre til at ressurser frigjøres til mer krevende saker.

Departementet har foreslått at kompetansen kan delegeres til et enkeltmedlem i nemnda. Departementet har også vurdert om nemndas leder bør kunne delegere beslutningskompetanse til sekretariatet, men mente at det ville være mindre hensiktsmessig fordi det kan være nødvendig å måtte foreta konkurransefaglige vurderinger. Nemnda og sekretariatet er ulike organer. Delegering til sekretariatet vil bringe beslutningskompetansen ut av nemnda. I høringsnotatet foreslo departementet at delegasjonsadgangen bør avgrenses positivt til klager i innsynssaker og saker om dekning av sakskostnader. Dette for å forhindre en utstrakt adgang til delegasjon av Konkurransklagenemndas vedtak.

4.3 Høringsinstansenes syn

Konkurransklagenemnda mener at Klagenemndssekretariatet kan behandle innsynsbegjæringer som nemnda mottar, fordi sekretariatet og nemnda er ett og samme organ i relasjon til saksbehandling, og fordi innsynsbegjæringer er et slikt saksforberedende arbeid som kan overlates til et sekretariat. For klagesaker om innsyn, som i

dag behandles av en full nemnd, viser nemnda til at det kan dreie seg om relativt enkle, men også store og kompliserte, saker. Klagesakene som gjelder partsinnsyn i tilknytning til større gebyrsaker hos Konkurransetilsynet er viktige og til dels kompliserte, og klageadgangen ivaretar sentrale rettssikkerhetsgarantier. Etter nemndas syn bør disse sakene fremdeles behandles av full nemnd, men i mindre innsynsklagesaker kan det tenkes at det kan være grunn til at beslutningen treffes av ett medlem alene. I sakskostnadssaker, som er en forlengelse av de materielle sakene, gjelder kravene ofte store beløp, og det er erfaringsmessig kompliserte avveininger hvor kjennskap til den materielle saken er viktig. Etter nemndas syn bør man opprettholde regelverket slik det er i dag, også for denne sakstypen.

Konkurransetilsynet støtter departementets forslag, om å gi Konkurransklagenemndas leder adgang til å delegere behandlingen av klager i innsynssaker og saker om dekning av sakskostnader, til et enkeltmedlem. Tilsynet viser til at det vil føre til at disse sakstypene behandles mer effektivt, samtidig som de fortsatt vil være underlagt en forsvarlig behandling. Tilsynet støtter videre departementets forslag om at delegasjonsadgangen bør rettes mot ett enkelt nemndsmedlem, fremfor Klagenemndssekretariatet.

Wikborg Rein Advokatfirma AS har ingen innvendinger mot departementets forslag om å tillate Konkurransklagenemndas leder å delegere myndighet til å treffe avgjørelser i enkelte saker til ett nemndsmedlem.

4.4 Departementets vurdering

4.4.1 Innledning

Etter departementets vurdering er det behov for forenkling og klargjøringer i konkurranseloven § 36 knyttet til nemndas avgjørelser. Departementet viderefører derfor forslaget i høringsnotatet, men med enkelte justeringer for å klargjøre sekretariatets rolle.

4.4.2 Konkurransklagenemndas behandling av innsynskrav i første instans

Som det fremgår av beskrivelsen av gjeldende rett under punkt 4.1, skal alle avgjørelser og vedtak treffes av nemnda med tre medlemmer, mens sekretariatet kan forberede saker. I lys av nemndas praksis, anser departementet imidlertid at det kan være tvil om hvor langt sekretariatet kan

gå i saksforberedelsen, herunder om det er adgang til å treffe saksforberedende avgjørelser eller ikke.

Departementet ønsker å klargjøre Klagenemndssekretariatets beslutningskompetanse i saksforberedelsen i loven. Etter departementets syn er det gode grunner for at sekretariatet skal kunne treffe avgjørelser om innsynskrav som nemnda behandler i første instans. Dette vil også være i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper, jf. blant annet NOU 1974: 43 *Nemnder i forvaltningen* på side 31.

Departementet viser særlig til at det kommer svært mange innsynsbegjæringer fra tredjeparter til Konkurransklagenemnda, som skal behandles «utan ugrunna opphald» jf. offentleglova § 29 første ledd andre punktum. Slike saker er ofte rutinepregede, og partene gir innspill til hvilke opplysninger de mener det er hjemmel for å unnta fra innsyn. I motsetning til Klagenemndssekretariatet har ikke nemnda faste ansatte. Det er derfor upraktisk å måtte ta alle slike enkle saker for nemnda, noe også nemndas praksis viser. I rutinemessige saker anser departementet det derfor som hensiktsmessig at nemndsleder kan delegere både forberedelsen og avgjørelsen av slike saker til sekretariatet.

Nemnda innhenter i liten grad ny dokumentasjon selv, og det er derfor mer sjeldent at krav om partsinnsyn kommer inn til nemnda i første instans. Dersom det oppstår spørsmål hvor kontradiksjonshensyn eller andre rettssikkerhets-hensyn gjør seg gjeldende, vil imidlertid det forvaltningsrettslige prinsippet om forsvarlig saksbehandling og/eller forpliktelser etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 6, uansett tilsi at nemndsmedlemmene involveres i avgjørelsen.

Klageorganet for nemndas avgjørelser om innsyn i første instans er Nærings- og fiskeridepartementet jf. konkurranseloven § 35 andre ledd. Departementet legger til grunn at det også vil være tilfellet dersom sekretariatet treffer avgjørelsen. Det vises til at nemnda og sekretariatet i relasjon til reglene i offentleglova normalt anses som samme organ, se blant annet JDLOV-2001-8387 punkt 3.2. I rapport utarbeidet av Klagenemndssekretariatet (KNSE) på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, kommer det frem at KNSE anser Nærings- og fiskeridepartementet som overordnet organ for Konkurransklagenemnda. I tillegg er KNSE av den oppfatning at i den kapasitet Klagenemndssekretariatet utfører saksforberedende oppgaver for en nemnd, blir det departementet den aktuelle nemnden hører inn under,

overordnet organ i eventuelle klagesaker om disse vedtakene.

4.4.3 Konkurransklagenemndas behandling av klager i innsynssaker og krav om å få dekket sakskostnader

Etter departementets syn vil det være nyttig å ha fleksibilitet i klagesaker om innsyn der Konkurransetilsynet har truffet avgjørelse i første instans, og i saker om sakskostnader, slik det ble foreslått i høringsnotatet. Enklere behandling i slike saker vil kunne frigjøre ressurser til mer krevende saker. Selv om behovet så langt har vært begrenset i disse sakene, er ikke det et tungtveiende argument mot å innføre en slik delegasjons-hjemmel for fremtidige saker, da dette kan endre seg. En delegasjonshjemmel vil gi økt fleksibilitet til nemndsleder i saker hvor det er forsvarlig.

For klagesaker om innsyn og krav om å få dekket sakskostnader i nemnda, anser departementet det fortsatt som mest hensiktsmessig at nemnda selv treffer avgjørelsen. Disse sakene

stiller i større grad krav om konkurransefaglige vurderinger og kjennskap til den materielle saken. Departementet mener derfor at denne type avgjørelser kun bør kunne delegeres til et enkeltmedlem i nemnda, og ikke til sekretariatet.

Av samme grunn er det departementets vurdering at sakens parter og Konkurransetilsynet, som hovedregel, bør få anledning til å uttale seg før nemndas leder treffer beslutning om delegasjon til et enkeltmedlem. I høringsnotatet var forslaget formulert som et absolutt krav, men departementet anser at det kan være et visst rom for skjønn i vurderingen av om spørsmålet skal forelegges partene og tilsynet i den enkelte sak. Etter departementets syn bør imidlertid hovedregelen særlig gjelde i klagesaker om partsinnsyn, som kan reise spørsmål om kontradiksjon og rettssikkerhet. Også i klagesaker om innsyn som omhandler forretningshemmeligheter bør partene få anledning til å uttale seg om delegasjon er forsvarlig, da innsyn i forretningshemmeligheter kan påføre parten det gjelder et økonomisk tap.

5 Unntak fra offentleglova

5.1 Gjeldende rett

Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) § 3 første punktum sier at «[s]aksdokument [...] er opne for innsyn dersom ikkje anna følgjer av lov eller forskrift med heimel i lov.» Etter andre punktum gjelder denne innsynsretten for alle.

Konkurranseloven § 26 første ledd fastslår at offentleglova ikke gjelder i saker om overtredelse av konkurranseloven §§ 10, 11, 18 første ledd, 19 første ledd eller vedtak i medhold av loven. Dette gjelder så lenge saken ikke er avsluttet.

Konkurranseloven § 10 forbyr konkurransebegrensende samarbeid mellom foretak, mens konkurranseloven § 11 forbyr et foretak å utnytte sin dominerende stilling på en utilbørlig måte.

Konkurranseloven § 18 regulerer meldepikten for partene i en fusjon. Foretak som overstiger terskelverdier for omsetning – enten sammen eller alene – jf. konkurranseloven § 18 første ledd jf. andre ledd, vil etter bestemmelsen ha plikt til å melde fra om fusjonen til Konkurransetilsynet.

Konkurranseloven § 19 første ledd innebærer at foretak som har meldepikt etter konkurranseloven § 18 første ledd, ikke kan gjennomføre fusjonen før Konkurransetilsynet har avsluttet behandlingen av saken. Konkurransetilsynet må med andre ord ha fattet endelig vedtak om å tillate fusjonen før partene kan gjennomføre den.

En sak vil regnes som «avsluttet» etter § 26 dersom Konkurransetilsynet ilegger overtredelsesgebyr, utferdiger pålegg om å bringe ulovlig adferd til opphør eller beslutter å ikke gå videre med saken. I tillegg presiserer bestemmelsen særskilt at en sak ikke skal regnes som avsluttet dersom Konkurransetilsynet begjærer påtale, eller påtalemyndigheten finner at offentlig påtale kreves av sterke allmenne hensyn.²

Konkurranseloven § 26 første ledd gjør dermed unntak fra offentleglova for samtlige dokumenter i saker som omfattes av bestemmelsen. Bestemmelsen oppstiller ingen *plikt* for Konkurransetilsynet til å nekte innsyn i sakens dokumenter utover det som følger av de alminnelige reglene om taushetsplikt, men den gir tilsynet *adgang* til å unnta samtlige saksdokumenter fra offentlighet inntil overtredelsessaken er avsluttet.

5.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet av 1. oktober 2021 foreslo departementet at unntaket i konkurranseloven § 26 første ledd første punktum bør utvides til å også omfatte unntak for saker om overtredelse av § 29 første ledd bokstav c og d. Konkurranseloven § 29 første ledd bokstav c og d, gir Konkurransetilsynet adgang til å ilegge et foretak overtredelsesgebyr dersom foretaket unnlater å etterkomme pålegg gitt i medhold av konkurranseloven §§ 18 tredje eller femte ledd, 24 eller 25 (bokstav c), eller dersom et foretak gir ufullstendige eller uriktige opplysninger til konkurransemyndighetene (bokstav d).

Departementet viste blant annet til at den positive angivelsen i dagens § 26 første ledd av hvilke saker unntaket gjelder for, antyder at unntaket ikke gjelder for *andre* saker enn de opplistede, samtidig som det er andre saker hvor det kan være behov for å unnta dokumenter fra offentlighet.

I saker som ikke omfattes av unntaksbestemmelsen, men hvor det likevel kan være behov for unntak fra offentlighet, vil Konkurransetilsynet være henvist til å bruke den alminnelige unntaksregelen i offentleglova § 24 for unntak for «dokument om lovbrøt».

5.3 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen stiller spørsmål ved den praktiske betydningen av forslaget, og viser til at etter foreningens kjennskap vil det være snakk om

² Jf. særmerknader til § 26 i Ot.prp. nr. 6 (2003–2004) A) *Om lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretaks-sammenslutninger (konkurranseloven)* B) *Om lov om gjennomføring av kontroll av EØS-avtalens konkurranse-regler mv. (EØS-konkurranseloven)* kapittel 17.

svært få saker hvor unntaket vil komme til anvendelse. Advokatforeningen mener også at de tilfellene som er omfattet av § 29 første ledd bokstav c og d er av en annen karakter enn de sakene det i dag er et unntak for.

Forleggerforeningen skriver at de ikke ser behov for endringer i offentliggjøring.

Konkurransetilsynet støtter forslaget, og viser i hovedsak til at også saker som omfattes av konkurranseloven § 29 første ledd bokstav c og d – i likhet med saker om overtredelse av §§ 10, 11, 18 første ledd og 19 første ledd – også vil kunne kreve grundige utredninger, eller at Konkurransetilsynet går til etterforskningskritt. Konkurransetilsynet mener også at sakene som omfattes av konkurranseloven § 29 første ledd bokstav c og d, har flere likhetstrekk med de sakene som omfattes av dagens unntak. Konkurransetilsynet skriver at harmoniseringshensyn tilsier at saker om brudd på opplysningsplikten eller unnlatelse av å etterkomme pålegg, underlegges de samme innsynsreglene som brudd på meldeplikten som utløses som følge av at terskelverdiene er nådd.

Wikborg Rein Advokatfirma AS skriver at de ikke har noen innvendinger mot forslaget.

5.4 Departementets vurdering

Etter sin ordlyd kan konkurranseloven § 26 første ledd første punktum etterlate et inntrykk av at unntaket fra offentliggjøring omfatter mer enn det gjør. Det er fordi unntaket i tillegg til de bestemmelsene det eksplisitt gis unntak for (saker om overtredelse av §§ 10, 11 18 første ledd og 19 første ledd), gjelder for «vedtak i medhold av denne lov». Det kunne tilsi at dokumentene i *alle* saker der Konkurransetilsynet kan fatte vedtak i medhold av konkurranseloven, er unntatt offentliggjøring. Selv om konkurranseloven § 26 første ledd første punktum syntaktisk åpner for en slik tolkning, mener departementet at bestemmelsen ikke kan forstås slik. Bestemmelsen er heller ikke tolket slik av Konkurransetilsynet, og spørsmålet om regelens rekkevidde er ikke kommet på spissen. Departementet mener likevel det er hensiktsmessig å klargjøre innholdet i bestemmelsen.

Det faktum at konkurranseloven § 26 første ledd eksplisitt lister opp hvilke bestemmelser unntaket gjelder for, skaper usikkerhet om hva «vedtak i medhold av denne lov» var ment å innebære, og hva slags selvstendig betydning dette alternativet har. NOU 2012: 3 *Ny konkurranselov* punkt 8.11, er imidlertid tydelig på at unntaket kun omfatter de sakene hvor hensynet til en eventuell

etterforskning gjør unntak fra offentlighet nødvendig. Det tilsier at «vedtak i medhold av denne lov» kan ha selvstendig betydning i saker som ikke omfattes av opplysningsplikten i § 26 første ledd første punktum, men hvor behovet for etterforskning likevel kan gjøre det nødvendig med unntak fra offentlighet for sakens dokumenter.

I lys av forarbeidene til konkurranseloven, kan dermed en rimelig tolkning av bestemmelsen være at «vedtak i medhold av denne lov» refererer til samtlige saker som ikke omfattes av de opplysningsbestemmelsene, men hvor det likevel kan være nødvendig med etterforskningskritt for at Konkurransetilsynet skal kunne fatte vedtak. Unntaket fra offentliggjøring representerer imidlertid et brudd med det alminnelige prinsippet om åpenhet i forvaltningen. Det bør derfor gjøres tydelig hva unntaket gjelder, og hva som er begrunnelsen for det.

Et eksempel på saker hvor etterforskningskritt kan være aktuelt, men som ikke er direkte opplysningsplikten i konkurranseloven § 26 første ledd første punktum, er saker om vedtak i medhold av konkurranseloven § 12 første, tredje og femte ledd. Etter § 12 første ledd, kan Konkurransetilsynet pålegge foretak som overtrer forbudene i § 10 og § 11, eller i forskrift gitt i medhold av konkurranseloven § 14, å bringe overtredelsen til opphør. Etter § 12 femte ledd bokstav a og b gjelder det samme dersom det er rimelig grunn til å anta at § 10, § 11 eller forskrift gitt i medhold av § 14 er overtrådt, og det er fare for at konkurransen utsettes for varig og uopprettelig skade. Konkurranseloven § 12 tredje ledd gir Konkurransetilsynet en adgang til å gjøre avhjelpende tiltak, som et foretak tilbyr, bindende for foretaket i saker etter konkurranseloven § 12 første ledd.

Konkurranseloven § 12 første ledd viser imidlertid til saker om overtredelse av bestemmelser som allerede er listet opp i § 26 første ledd første punktum, med unntak av brudd på forskrift gitt i medhold av konkurranseloven § 14. Etter departementets syn kan dette tilsi at vedtak i medhold av § 12 allerede er dekket av unntaket i § 26 første ledd første punktum. Det er derimot ikke fullstendig klart hvorvidt unntaket allerede omfatter saker om brudd på forskrift gitt i medhold av § 14. Departementet foreslår derfor at en henvisning til brudd på forskrift gitt i medhold av § 14, inntas i bestemmelsen.

Som Konkurransetilsynet understreker i sitt høringssvar, vil det også i saker om brudd på §§ 12 første, tredje eller femte ledd, 18 tredje og femte ledd, 24, 25 eller brudd på forskrift gitt i medhold av § 14 ofte, være behov for grundige

utredninger eller etterforskningsskritt. Endringen vil føre til at sakene, der unntak fra offentlighet blir nødvendiggjort som følge av at det tas utrednings- eller etterforskningsskritt, blir regulert på en helhetlig måte. Det mulige behovet for å ta etterforskningsskritt var også avgjørende for måten forholdet til offentleglova ble søkt regulert på ved vedtakelsen av ny konkurranselov i 2004. Utvalget som leverte NOU 2003: 12 *Ny konkurranselov* uttalte om dette:

«Saker som behandles etter konkurranseloven om overtredelser av forbudsbestemmelsene og overtredelse av vedtak, har likhetstrekk med saker som behandles etter straffeprosessloven, ved at Konkurransetilsynet reelt sett driver etterforskning. Utvalget har derfor foreslått egne prosessuelle bestemmelser som bygger på straffeprosessloven [...]»³

Utvalget understreket at etterforskningsaspektet var avgjørende for måten forholdet til offentleglova ble søkt regulert på. Etter departementets syn er det ikke prinsipielle eller praktiske årsaker til at unntaket fra offentleglova i saker om overtre-

delse av konkurranseloven §§ 10, 11, 18 første ledd eller 19 første ledd, bør reguleres annerledes enn saker om overtredelse av §§ 12 første, tredje og femte ledd, 18 tredje og femte ledd, 24 eller 25, eller overtredelse av forskrift gitt i medhold av § 14.

For å klargjøre innholdet og rekkevidden av bestemmelsen i § 26 første ledd første punktum, foreslår departementet å fjerne formuleringen om «vedtak i medhold av denne lov». Dette er ikke ment å innebære en innskrenking av unntaket, men å klargjøre rekkevidden av unntaksregelen i § 26 første ledd første punktum, herunder å slå fast at saker om brudd på forskrift gitt i medhold av § 14 er omfattet. Departementet foreslår på denne bakgrunn at § 26 første ledd gir unntak fra offentleglova i saker om overtredelse av §§ 10, 11, 12 første, tredje og femte ledd, 18 første, tredje og femte ledd, 19 første ledd, 24, 25 og «forskrift gitt i medhold av § 14», slik at disse legges til i oppstillingen av overtredelsessaker unntaket dekker. Departementet foreslår også at bestemmelsens utforming endres slik at den blir mer oversiktlig. Det gjøres ved at unntakene bestemmelsen gir unntak for, følger punktvis, inndelt etter typen overtredelse.

³ NOU 2003: 12 *Ny konkurranselov* punkt 8.11.

6 Oversendelse av dokumenter til Konkurransklagenemnda

6.1 Gjeldende rett

Den som vil klage på et vedtak fra Konkurransetilsynet, skal etter de alminnelige reglene om klage i forvaltningsloven kapittel VI fremsette klagen for Konkurransetilsynet. Konkurransetilsynet skal etter forvaltningsloven § 33 andre ledd foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Klageinstansen kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet.

Etter forvaltningsloven § 33 fjerde ledd har et forvaltningsorgan plikt til å oversende samtlige av sakens dokumenter til klageorganet. Forvaltningsloven § 18 første ledd første punktum gir en part rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, for så vidt ikke annet følger av reglene i §§ 18 til 19. Forvaltningsloven § 18 a gjør unntak fra innsyn for dokumenter som er utarbeidet for et organs interne saksforberedelse (organinterne dokumenter). Bestemmelsen hjemler dermed unntak fra innsynsretten en part har i en sak, men gjør ikke unntak fra plikten et forvaltningsorgan har til å oversende sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 33 fjerde ledd. Det innebærer at Konkurransetilsynet har plikt til å oversende også de dokumentene til Konkurransklagenemnda som det ville være anledning til å nekte innsyn i jf. forvaltningsloven § 18 a.

Konkurranseloven § 37 andre ledd gir Konkurransklagenemnda plikt til, av eget tiltak og uten ugrunnet opphold, å oversende samtlige dokumenter det mottar i saken til partene og Konkurransetilsynet. Etter bestemmelsen gjelder denne plikten både dokumenter som blir oversendt i forbindelse med klagen, og dokumenter nemnda mottar underveis i klagesaksbehandlingen.

6.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet la departementet til grunn at bestemmelsen i konkurranseloven § 37 andre ledd har gitt opphav til uklarhet, ved at den ser ut til å gi partene større rett til dokumentinnsyn enn det som følger av forvaltningsloven. Samtidig, ettersom forvaltningsloven § 33 fjerde ledd gir

Konkurransetilsynet plikt til å oversende samtlige av sakens dokumenter til Konkurransklagenemnda i forbindelse med en klage, vil et avslag på en begjæring om partsinnsyn i et organinternt dokument kunne komme i konflikt med kravet til kontradiksjon og prinsippet om «equality of arms», som følger av den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 6. Det er fordi Konkurransetilsynet mangler hjemmel til ikke å oversende organinterne dokumenter som kan unntas offentlighet etter forvaltningsloven § 18 a, men må oversende disse til Konkurransklagenemnda. Det er ved en situasjon hvor Konkurransetilsynet motsetter seg å gi den private parten innsyn i disse dokumentene, at praksisen kan komme i konflikt med retten til kontradiksjon. Dersom nemnda nekter private parter innsyn i Konkurransetilsynets organinterne dokumenter, vil både nemnda og Konkurransetilsynet kunne være kjent med dokumenter som den private parten nektes innsyn i. En slik praksis vil kunne stride mot retten til å få uttale seg om det som danner avgjørelsesgrunnlaget i en sak.

På den bakgrunn ba departementet om høringsinstansenes syn på om Konkurransetilsynets plikt til å oversende dokumenter til Konkurransklagenemnda, ikke burde omfatte dokumenter som kan unntas fra innsyn i medhold av forvaltningsloven § 18 a.

6.3 Høringsinstansenes syn

Konkurransetilsynet er positive til departementets forslag om å endre konkurranseloven § 37 andre ledd slik at plikten til å oversende dokumenter ikke gjelder dokumenter som omfattes av forvaltningsloven § 18 a.

Konkurransetilsynet viser til at endringen vil føre til at regelverket harmoniseres med den praksisen tilsynet følger av hensyn til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 6, og nemndas avgjørelse i sak 2018/112 og 2018/113. Etter deres syn vil en slik endring også bidra til at saksbehandlingen blir mer effektiv både for Konkurransetilsynet og Konkurranse-

klagenemnda. Partenes rett til innsyn i sakens avgjørelsesgrunnlag ivaretar det grunnleggende kontradiksjonshensynet.

Wikborg Rein Advokatfirma AS har ingen innvendinger til forslaget, men understreker viktigheten av at de private parter kan stole på at de har fått innsyn i all informasjon Konkurransesklagemennda kan basere seg på i sin beslutningsprosess, for å sikre kontradiksjon og tillit til nemndas behandling. Wikborg Rein er for øvrig enig i at det er av betydning å sikre Konkurransetilsynets mulighet til å unnta interne dokumenter, for å unngå at innsynsretten påvirker Konkurransetilsynets saksbehandling, og skriver at retten til å begjære innsyn i interne dokumenter representerer et tilfredsstillende kompromiss.

6.4 Departementets vurdering

Ordlyden i § 37 andre ledd kan gi inntrykk av at bestemmelsen gir parter en utvidet innsynsrett jf. «Konkurransesklagemennda skal [...] oversende samtlige dokumenter den mottar i saken til partene og Konkurransetilsynet». I merknaden til bestemmelsen i Prop. 37 L (2015–2016) kapittel 9 er det derimot presisert at bestemmelsen ikke gjør unntak fra reglene om begrensninger i retten til partsinnsyn. Bestemmelsen var derimot ment å styrke partenes rett til kontradiksjon, samtidig som den sikrer at:

«[n]emnda gir innsyn raskt og uten at partene skal måtte be om innsyn i det enkelte dokument. [...]. Nemnda vil derfor på samme måte som Konkurransetilsynet vurdere om det foreligger taushetsbelagt informasjon jf. forvaltningsloven § 13 flg., og må vurdere om partene likevel bør ha innsyn i slik informasjon eller ikke.»

Etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) regnes overtredelsesgebyr som straff. Det innebærer blant annet at kravene til en rettferdig rettergang etter EMK artikkel 6 også gjelder for saker om overtredelsesgebyr for brudd på konkurranseloven. I dette ligger det blant annet et krav om «equality of arms», som går ut på at partene skal stilles så likt som mulig, blant annet når det gjelder tilgang på og mulighet til å kommentere informasjon og dokumenter som kan danne grunnlag for en avgjørelse.

En rett til innsyn i det faktiske avgjørelsesgrunnlaget til et klageorgan er avgjørende for utøvelsen av retten til kontradiksjon, og dermed

en forutsetning for at retten til en rettferdig rettergang etter EMK artikkel 6 blir ivarettatt. En begrensning av partenes innsynsrett må dermed være både strengt nødvendig og forholdsmessig. Det er også tilfellet at Konkurransetilsynet og andre forvaltningsorganer kan ha et legitimt behov for fortrolighet om sin interne saksbehandling, noe som blant annet begrunner unntaket for interne dokumenter etter forvaltningsloven § 18 a.

Etter departementets syn er det en spenning mellom forvaltningslovens regler om oversendelse av dokumenter jf. forvaltningsloven § 33 fjerde ledd og adgangen til å gjøre unntak for organinterne dokumenter jf. forvaltningsloven § 18 a på den ene siden, og kontradiksjonsprinsippet og ordlyden i konkurranseloven § 37 andre ledd på den andre. Det er fordi Konkurransetilsynet etter forvaltningsloven § 33 fjerde ledd har en plikt til å oversende også de dokumentene som det ellers ville være anledning til å nekte innsyn i, jf. eksempelvis forvaltningsloven § 18 a, til Konkurransesklagemennda.

Ettersom forvaltningsloven § 33 fjerde ledd ikke gjør unntak iplikten til å oversende saksdokumenter, kan Konkurransesklagemenndas besittelse og innsyn i eksempelvis organinterne dokumenter medføre at en part som blir nektet innsyn i slike dokumenter av Konkurransetilsynet, ikke får gjøre seg kjent med dokumenter som både nemnda og Konkurransetilsynet er kjent med. Dette skaper en ubalanse mellom partene.

Konkurransesklagemennda uttalte seg om problemstillingen i sak 2018/12 og 2018/13. I disse sakene la nemnda blant annet vekt på at nemnda ikke er et ordinært overordnet forvaltningsorgan for Konkurransetilsynet, men et uavhengig klageorgan. Domstolskontrollen med vedtakene starter i lagmannsretten og ikke tingretten, slik som ellers er vanlig. Nemnda uttalte at hensynet bak regelen i forvaltningsloven § 33, om overordnet organs kontroll med et underordnet organ, derfor ikke gjør seg gjeldende på samme måte for nemnda. Vurderingstemaet for nemnda er bevisene som er fremlagt for nemnda i en prosess som i stor utstrekning er partsstyrt, jf. også henvisningene i forarbeidene til nytt kapittel 8 om at Konkurransesklagemennda skal oppfylle kravene til et uavhengig tribunal etter EMK. Nemnda mente videre at en slik prosess langt på vei synes å forutsette at ikke den ene partens organinterne dokumenter skal være en del av saken for nemnda. Nemnda viste endelig til at hensynet til kontradiksjon og kravene i EMK står sentralt, og tilsier en innskrenkende fortolkning av forvaltningsloven

§ 33, slik at organinterne dokumenter ikke skal inngå i «sakens dokumenter» som oversendes Konkurransklagenemnda.

For å unngå at nemnda mottar dokumenter som den siden må nekte en part innsyn i, har Konkurransetilsynet etter avgjørelsene i sak 2018/12 og 2018/13 ikke sendt over interne dokumenter som det ikke er lagt vekt på i vedtaket, og som ikke påberopes i klagesaken.

Som nevnt over er ikke regelen i § 37 andre ledd ment som et selvstendig eller utvidet grunnlag for innsyn. Regelen har til hensikt å sørge for at partene mottar de dokumentene i saken som

Konkurransklagenemnda kan bygge på i avgjørelsen sin uten å måtte be om det, hovedsakelig for å sikre fremdrift i saken. Hensynet til en rettferdig rettergang etter EMK artikkel 6, og kravene til kontradiksjon, ivaretas ved at Konkurransetilsynet sender over de dokumentene som påberopes overfor nemnda. Departementet mener derfor at Konkurransetilsynet bør ha mulighet til å unnlate å oversende interne dokumenter etter forvaltningsloven § 18 a til nemnda. Forutsetningen er at dokumentene ikke påberopes i den aktuelle klagesaken eller er lagt vekt på i vedtaket.

7 Konkurransklagenemnda som klageinstans for vedtak Konkurransetilsynet treffer etter patentloven §§ 50 og 50 a

7.1 Gjeldende rett

Konkurransetilsynet er gitt kompetanse i patentloven §§ 50 og 50 a til å meddele tvangslisens for patenter etter patentloven §§ 45 til 49. En lisens innebærer en rett for andre enn patenthaver til å utnytte oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed, jf. patentloven § 43. En tvangslisens innebærer at en annen gis en slik rett uten patenthaverens samtykke. Patentloven sier ikke noe om hvem som er klageinstans for Konkurransetilsynets vedtak etter § 50 a.

Forvaltningsloven § 28 slår fast en alminnelig regel om at det er forvaltningsorganet «som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket», som er klageinstans. Det følger imidlertid en særregel av konkurranseloven § 35 første ledd om at Konkurransklagenemnda skal behandle klager over Konkurransetilsynets vedtak og avgjørelser, med unntak av vedtak etter pristiltaksloven. Etter ordlyden er bestemmelsen ikke begrenset til vedtak gitt i medhold av konkurranseloven, men gjelder generelt for alle vedtak Konkurransetilsynet treffer, unntatt etter pristiltaksloven. Dette følger også av merknadene til konkurranseloven § 35 i Prop. 37 L (2015–2016) s. 85. Vedtak om tvangslisens er ikke nevnt særskilt her, men omtales i NOU 2014: 11 punkt 2.1.9.

7.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet la departementet til grunn at forholdet til patentloven ikke ble vurdert ved opprettelsen av Konkurransklagenemnda, men det fremgår som en forutsetning i lovforarbeidene til endringene i patentloven, at man ved en eventuell senere endring av klagesystemet burde la endringen også omfatte slike vedtak, jf. Ot.prp. nr. 86 (2002–2003) Om lov om endringer i patentloven og planteforedlerloven (gjennomføring av EUs patentdirektiv i norsk rett mv.) punkt 6.2.9. Departementet vurderte at det er naturlig at klagebehandlingen i patentsakene skal være underlagt samme klageinstans som andre vedtak som treffes

av Konkurransetilsynet etter konkurranseloven. Departementet foreslo at det inntas et nytt sjette punktum i patentloven § 50 a første ledd, som slår fast at kompetansen til å avgjøre klager over Konkurransetilsynets vedtak om tvangslisens for patenter, ligger hos Konkurransklagenemnda.

7.3 Høringsinstansenes syn

Konkurransetilsynet støtter departementets forslag. Tilsynet viser til at det kan stilles spørsmål ved om bestemmelsen i konkurranseloven § 35 første ledd ved tolkningstvil vil ha forrang foran den generelle bestemmelsen i forvaltningsloven § 28 første ledd, men at en egen bestemmelse i patentloven kan bidra til ytterligere klargjøring.

Oslo tingrett har kun uttalt seg om overprøving av vedtak om tvangslisens for det tilfelle at Konkurransklagenemnda avvikes. Dersom Konkurransklagenemnda avvikes, mener Oslo tingrett at det er naturlig at Konkurransetilsynets vedtak overprøves av de samme spesialiserte dommerne som behandler andre saker etter patentloven. Oslo tingrett har ikke stilt seg negative til at Konkurransklagenemnda er klageinstans.

7.4 Departementets vurdering

Etter departementets vurdering, bør de vedtak som Konkurransetilsynet treffer i medhold av patentloven §§ 50 og 50 a, overprøves av samme forvaltningsorgan som de vedtak tilsynet treffer etter konkurranseloven. Slik departementet ser det, var dette også forutsetningen da Konkurransetilsynet ble gitt kompetanse til å treffe vedtak om tvangslisens etter patentloven, og da Konkurransklagenemnda ble etablert jf. blant annet NOU 2014: 11 punkt 2.1.9, 2.6.1 og 8.3.2. Konkurransloven § 35 første ledd er heller ikke begrenset til vedtak Konkurransetilsynet treffer etter konkurranseloven.

I fravær av en bestemmelse om dette i patentloven, kan det imidlertid være tvil om hvem som

er rett klageinstans for vedtak om tvangslisens. Det er uansett en forholdsvis utilgjengelig regel, som fraviker det alminnelige forvaltningsrettslige prinsippet om klage til nærmeste overordnede forvaltningsorgan. Etter departementets vurdering vil en endring i patentloven bidra til klargjøring.

Det er ingen som har motsatt seg forslaget om å tydeliggjøre at Konkurransklagenemnda er klageinstans. Konkurransetilsynet støtter forslaget.

Departementet ønsker på denne bakgrunn å gå videre med forslaget om å tydeliggjøre at Konkurransklagenemnda er klageinstans.

I lys av det ovennevnte foreslår departementet at patentloven § 50 a første ledd nytt sjettest punktum skal slå fast at Konkurransklagenemnda behandler klager over Konkurransetilsynets vedtak om tvangslisens.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

8.1 Hjemmel for beregning og krav om renter

Forslaget om innføring av avsavnsrenter på overtredelsesgebyr vil innebære økte inntekter for staten, og tilsvarende utgifter for de private partene.

I syv av ni saker om ileggelse av overtredelsesgebyr for brudd på konkurranseloven § 10, § 11 og § 29 om henholdsvis konkurransebegrensende samarbeid, misbruk av markedsrett og brudd på opplysningsplikten i perioden 2013–2021, har én eller flere av partene tatt ut søksmål mot staten v/Konkurransetilsynet. For samtlige ni saker er gjennomsnittlig overtredelsesgebyr vedtatt av Konkurransetilsynet på 107 mill. kroner (97 mill. kroner justert for lempning). Etter klage- og domstolsbehandling ble overtredelsesgebyrene for de syv påklagde og ferdigbehandlede sakene redusert med om lag 45 prosent i gjennomsnitt. Rettskraftig gjennomsnittlig overtredelsesgebyr for de syv påklagde og ferdigbehandlede sakene tilsvare ca. 108 mill. kroner. I gjennomsnitt tok det 30 måneder fra Konkurransetilsynet fattet et vedtak om overtredelse, til det forelå rettskraftig vedtak.

Dersom det innføres en bestemmelse om betaling av avsavnsrenter for overtredelsesgebyr fra to måneder etter at Konkurransetilsynets vedtak er mottatt og frem til vedtak er rettskraftig, blir gjennomsnittlig periode for betaling av rente på 30 måneder. Med en årlig rentesats lik den pengepolitiske styringsrenten fastsatt av Norges Bank (i 2020 lik 0,36 prosent), tillagt ett prosentpoeng, vil statens renteinntekt for et overtredelsesgebyr på 15 mill. kroner over 30 måneder tilsvare ca. 0,5 mill. kroner. Dersom det legges til grunn et overtredelsesgebyr på 37 mill. kroner, blir statens renteinntekt i underkant av 1,3 mill. kroner. Et overtredelsesgebyr på hhv. 108 mill. kroner, 500 mill. kroner og én mrd. kroner, gir opphav til statlig renteinntekt over 30 måneder på om lag 4, 17 og 34 mill. kroner.

8.2 Delegering

Forslaget går ut på at nemndsleder kan beslutte at en sak skal avgjøres av sekretariatet, eller av ett nemndsmedlem i stedet for tre. En delegasjons-hjemmel bidrar til at Konkurransklagenemnda får økt grad av fleksibilitet i saksbehandlingen sin. Nemndsmedlemmene innehar vervet ved siden av andre forpliktelser og engasjement. En delegasjons-hjemmel vil kunne frigjøre ressurser, ved at sekretariatet kan behandle innsynskrav i første instans, eller at kun ett nemndsmedlem må sette seg inn i og behandle en klagesak om innsyn eller krav om dekning av sakskostnader. Hvor store besparelser dette vil utgjøre, avhenger av hvilke sakstyper som delegeres. Nemnda har relativt få saker til behandling hvert år. Siden oppstarten 1. april 2017 og frem til mai 2022, har nemnda hatt 31 saker til behandling som fordeler seg på følgende sakstyper:

Misbruk av dominerende stilling: 1
Konkurransebegrensende samarbeid: 3
Klagesaker relatert til fusjonskontroll: 2
Klage på avslag på innsyn: 7
Krav om dekning av sakskostnader: 8
Krav om innsyn til nemnda i første instans: 8
Annet: 2

Dette innebærer at dersom det gis adgang til å delegere innsyns- og sakskostnadssaker, vil dette omfatte de fleste sakene nemnda har til behandling. Samtidig reflekterer ikke dette forholdstallet fordelingen av nemndas samlede ressursbruk, ettersom behandlingen av hver enkelt overtredelsessak er betydelig mer ressurskrevende enn en innsyns- eller sakskostnadssak.

8.3 Unntak fra offentleglova

Forslaget vil innebære en utvidelse av unntaket fra offentleglova sammenlignet med dagens unntak. Etter departementets syn vil ikke forslaget ha noen økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning. Det kan likevel tenkes visse effektivitetsgevinster ved at Konkurransetilsynet

ikke vil ha en plikt til å vurdere hvert enkelt dokument for innsyn i sakene som etter endringen vil omfattes av unntaket.

8.4 Oversendelse av dokumenter

Forslaget vil innebære at Konkurransetilsynet ikke lenger har en plikt til å oversende samtlige av sakens dokumenter til Konkurransklagenemnda i forbindelse med en klagesak, slik forvaltningsloven § 33 fjerde ledd krever. Konkurransetilsynet vil ha mulighet til å holde igjen dokumenter som

tilsynet ikke vil påberope seg i saken for Konkurransklagenemnda og som kan nektes innsyn i medhold av forvaltningsloven § 18 a. Forslaget antas å ikke få økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning. Forslaget kan likevel tenkes å innebære en viss grad av effektivisering, ved at Konkurransklagenemnda ikke trenger å foreta en selvstendig vurdering av om dokumenter den mottar i forbindelse med en klagesak er unntatt innsyn.

Øvrige forslag antas å ikke få økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning.

9 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

9.1 Til endringene i konkurranseloven

Til § 26 nytt første ledd

Bestemmelsen gjelder unntak fra offentleglova. I bestemmelsens første ledd slås det fast at unntaket fra offentleglova kun gjelder for saker som ikke er avsluttet. Gjeldende rett videreføres for dette vilkåret. Det innebærer at en sak vil regnes som «avsluttet» etter § 26, dersom Konkurransetilsynet ilegger overtredelsesgebyr, utferdiger pålegg om å bringe ulovlig adferd til opphør, eller beslutter å ikke gå videre med saken. I de tilfellene det er offentlig kjent at Konkurransetilsynet har åpnet en sak, vil en beslutning om å ikke gå videre typisk kunngjøres til partene i saken. Dersom en sak er åpnet på tilsynets eget initiativ, vil beslutning om å ikke gå videre med saken som regel skje ved en intern beslutning. En sak vil heller ikke regnes som avsluttet dersom Konkurransetilsynet begjærer påtale, eller påtalemyndigheten finner at offentlig påtale kreves av sterke allmenne hensyn.

I bokstavene a til d listes det opp for hvilke saker unntaket gjelder. Bokstav a viderefører gjeldende § 26 første ledd første punktum, med unntak for henvisningen «eller vedtak i medhold av denne lov». I bokstav b-d er det inntatt henvisninger til vedtak truffet i medhold av §§ 12, 18 tredje og femte ledd, 24 første eller andre ledd, 25 andre ledd og forskrift gitt i medhold av § 14. Dette presiserer at unntaket gjelder saker om overtredelse av disse bestemmelsene, samtidig som det slås fast at unntaket også gjelder saker om overtredelse av forbud gitt i medhold av § 14.

Formuleringen «eller vedtak i medhold av denne lov», er fjernet for å klargjøre bestemmelsens rekkevidde. Denne endringen er ikke ment å innebære en innskrenking av unntakshjemmelen slik den tolkes i praksis, ettersom forslaget eksplisitt lister opp de tilfellene hvor dokumenter i dag unntas fra innsyn. Presiseringen er et resultat av et behov for å understreke at det konkrete unntaket fra offentleglova ikke er ment å omfatte andre saker eller vedtak enn de som følger direkte av bestemmelsen. I andre saker enn over-

tredelse av de ovennevnte bestemmelsene, vil det i hovedsak være de alminnelige unntakshjemlene i offentleglova kapittel 3 og forvaltningsloven §§ 18-19 som kommer til anvendelse.

Til § 29 nytt femte ledd

Bestemmelsen gir Konkurransetilsynet hjemmel til å kreve renter, dersom overtredelsesgebyr ilagt med hjemmel i konkurranseloven ikke betales innen forfallstidspunktet. Det skal beregnes renter etter en lavere sats frem til vedtaket er endelig, eller saken er rettskraftig avgjort. Rentesatsen er styringsrenten fastsatt av Norges Bank, tillagt ett prosentpoeng, det aktuelle året renten beregnes for. Deretter påløper renter etter forsinkelsesrenteloven frem til kravet innfris. Rentesatsen fastsettes av Finansdepartementet hvert halvår. Dersom det tar unormalt lang tid før vedtaket er endelig, eller saken er rettskraftig avgjort, og dette ikke skyldes forhold på foretakets side, kan Konkurransetilsynet ettergi kravet på renter helt eller delvis.

Til § 29 nytt sjette ledd

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om beregning av renter fra forfallstidspunktet, og frem til vedtaket er endelig eller saken er rettskraftig avgjort. Etter at vedtaket er endelig eller saken er rettskraftig avgjort, beregnes renten i henhold til reglene i forsinkelsesrenteloven.

Til § 36 nytt femte ledd

Nytt femte ledd gir nemndas leder anledning til å delegere avgjørelseskompetanse i enklere saker om innsyn og sakskostnader, dersom det ikke er til hinder for forsvarlig saksbehandling. Bestemmelsen er ment å klargjøre, og forenkle nemnda og sekretariatets beslutningskompetanse.

Det fremgår av nytt femte ledd første punktum at nemndas leder, innenfor rammen av hva som er forsvarlig, kan beslutte at saksforberedende avgjørelser om innsyn etter offentleglova eller forvaltningsloven, kan treffes av sekretariatet. Dette

er krav om innsyn som Konkurransklagenemnda får i første instans, og som ikke berører realiteten i den klagesaken som er til behandling. Dersom sekretariatet treffer avgjørelse om innsyn, er det å anse som om nemnda har truffet avgjørelsen, slik at Nærings- og fiskeridepartementet er rett klageorgan jf. konkurranseloven § 35 andre ledd.

Det følger av andre punktum, at nemndas leder også, innenfor rammen av hva som er forsvarlig, kan beslutte at klage på Konkurransetilsynets avslag på krav om innsyn, eller saker om sakskostnader etter forvaltningsloven, skal behandles av ett nemndsmedlem. I vurderingen av om delegasjon i det enkelte tilfellet er forsvarlig, skal nemndsleder blant annet legge vekt på sakens karakter og kravets betydning for den begjærende parts rettsikkerhet, herunder hensynet til kontradiksjon og forpliktelser etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 6.

Til § 37 nytt første ledd

Paragrafen regulerer Konkurransklagenemndas oppgaver og plikter i relasjon til de dokumentene den får tilsendt i forbindelse med klager over Konkurransetilsynets vedtak. Endringen medfører at Konkurransetilsynet ikke har plikt til å oversende dokumenter til Konkurransklagenemnda, dersom de kan unntas offentlighet i med-

hold av forvaltningsloven § 18 a. Endringen innebærer i praksis et unntak fra hovedregelen i forvaltningsloven § 33 fjerde ledd første punktum.

9.2 Til endringen i patentloven

Til § 50 a første ledd sjette punktum

Endringen i første ledd sjette punktum er en klargjøring om at Konkurransklagenemnda er klageinstans for vedtak som Konkurransetilsynet treffer i medhold av patentloven §§ 50 og 50 a.

9.3 Til endringen i støtteprosessloven

Til § 2 første ledd nytt annet punktum

Det fremgår av bestemmelsen at departementet kan gi forskrift om gjennomføring av EØS-prosedyreregler i norsk rett.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i konkurranseloven m.m. (unntak fra offentleglova og beregning av renter).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i konkurranseloven m.m. (unntak fra offentleglova og beregning av renter) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i konkurranseloven m.m. (unntak fra offentleglova og beregning av renter)

I

I lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenlutninger gjøres følgende endringer:

§ 26 første og andre ledd skal lyde:

Før saken er avsluttet gjelder ikke offentleglova i saker om overtredelse av:

- a. § 10, § 11, § 18 første ledd eller § 19 første ledd
- b. pålegg gitt i medhold av § 18 tredje eller femte ledd, § 24 første eller andre ledd eller § 25 andre ledd
- c. vedtak truffet i medhold av § 12
- d. forskrift gitt i medhold av § 14

Offentleglova gjelder heller ikke for dokumenter som er mottatt av Konkurransetilsynet i forbindelse med en lempingssøknad eller forlikshandlinger etter § 29 a, også etter at saken er avsluttet. En sak regnes ikke som avsluttet hvis Konkurransetilsynet begjærer påtale eller påtalemyndigheten finner at offentlig påtale kreves av sterke allmenne hensyn.

Gjeldende § 26 andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 29 femte og sjette ledd skal lyde:

Det skal beregnes renter av overtredelsesgebyr etter første ledd i samsvar med forsinkelsesrenteloven fra det tidspunktet Konkurransetilsynets vedtak er endelig eller saken er rettskraftig avgjort. Det skal også beregnes renter av overtredelsesgebyret fra forfallstidspunktet i tredje ledd og frem til forsinkelsesrenten begynner å løpe. Rentesatsen etter andre punktum skal tilsvare den pengepolitiske styringsrenten fastsatt av Norges Bank per 1. januar det aktuelle året tillagt ett prosentpoeng. Konkurransetilsynet kan ettergi renter etter andre punktum helt eller delvis dersom vedtaket ikke er endelig eller saken ikke er rettskraftig avgjort innen tre år fra vedtak om overtredelsesgebyr ble fattet og dette ikke skyldes forhold på foretakets side.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr og beregning av renter etter femte ledd.

§ 36 nytt femte ledd skal lyde:

Dersom det ikke er til hinder for forsvarlig saksbehandling, kan nemndas leder beslutte at saksforberedende avgjørelser om innsyn etter offentleglova eller forvaltningsloven kan treffes av sekretariatet. Nemndas leder kan også beslutte at klager på Konkurransetilsynets avslag på krav om innsyn og krav om dekning av sakskostnader etter forvaltningsloven skal behandles av ett nemndsmedlem.

Gjeldende § 36 femte og sjette ledd blir nytt sjette og sjuende ledd.

§ 37 nytt første ledd skal lyde:

Dersom Konkurransetilsynet ikke gir klager medhold, skal klagen og sakens øvrige dokumenter uten ugrunnet opphold oversendes Konkurransetilsynets klagenemnda. Dette gjelder likevel ikke interne dokumenter etter forvaltningsloven § 18 a.

Gjeldende § 37 første ledd blir nytt tredje ledd.

II

I lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter skal:

§ 50 a første ledd nytt sjette punktum lyde:

Konkurransetilsynets klagenemnda behandler klager over Konkurransetilsynets vedtak etter denne paragrafen.

III

I lov 4. mars 2022 nr. 7 om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte skal:

§ 2 første ledd nytt annet punktum lyde:

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring i norsk rett av EØS-prosedyreregler.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser
til forskjellig tid.
